ନିମ୍ନପ୍ରାଇମେରୀ ଇତିହାସ

ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର ଭୂତପୂର୍ବ ହେଡ଼ ପଣ୍ଡିତ

ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ

୧୨ଶ ସଂସ୍କରଣ

ପ୍ରକାଶକ—
ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଅଖିଳ ମିଶ୍ର କାବ୍ୟତୀର୍ଥ
ମେନେଜର, କଟକ ଟ୍ରେଡିଂ କମ୍ପାନୀ
ବାଲୁବଜାର,
ପୋଃ ଅଃ ଚାନ୍ଦନୀଚୌକ—କଟକ ।
୧୯୩୪

ମୂଲ୍ୟ ୧୦ [illegible] ପନ୍ଦର ପଇସା ମାତ୍ର ।

ନିମ୍ନପ୍ରାଇମେରୀ ଇତିହାସ

ଉପକ୍ରମ – ତୁମେମାନେ ଜାଣ ଯେ, ଇଂରେଜମାନେ ଆମ ଦେଶର ରାଜା ଅଟନ୍ତି । ଏହି ଇଂରେଜମାନେ ବରାବର ଆଦ୍ୟରୁ ରାଜା ହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ନା କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ରାଜା ହେଲେ ? ଏମାନଙ୍କ ଆଗରୁ କିଏ ଏ ଦେଶରେ ରାଜା ଥିଲେ ? ସେହି ରାଜାମାନେ କିଏ କିପରି ଲୋକ ଥିଲେ ? ପୁଣି ଆଜିକାଲି ଲୋକେ ଯେପରି ଅଛନ୍ତି, ଆଗେ ସେହିପରି ଥିଲେ କି ନାହିଁ ? ଆଜିକାଲି ପରି ଆଗେ ଏ ଦେଶରେ ରେଳ, ଜାହାଜ ଚଳୁଥିଲା କି ନାହିଁ ? ଏ ସବୁ ଆଗକାଳର ଦୁଃଖ ସୁଖ କଥା ଜାଣିବାକୁ ତୁମମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ କି ?

ଇତିହାସ ପଢ଼ିଲେ ଏ ସବୁ କଥା ଜାଣି ପାରିବ ।

ଆଦିମ ବା ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତି

ବହୁତ ବର୍ଷ ତଳେ ଏ ଦେଶରେ ଏକପ୍ରକାର ଲୋକ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ କି ବୈଶ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ସେ ସବୁ ଲୋକ ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କରେ ବେଶୀ ଦେଖାଯାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ କୋହ୍ନ, କନ୍ଧ, ସାନ୍ତାଳ, ପାଣ ପ୍ରଭୃତି ଜାତି କହନ୍ତି । ଆଦ୍ୟରୁ ସେମାନେ ଏ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଆଦିମ ଲୋକଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ଅନାର୍ଯ୍ୟ । ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା, କୃଷି କରିବା, ଘର କରି ରହିବା ଓ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଆଦି କିଛି ଜାଣି ନ ଥିଲେ, କେବଳ ବଣରେ ରହି ବଣ ଫଳ ମୂଳ ଓ ଶିକାର କରି ମାଂସ ଖାଇ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପଶୁପରି ଥିଲା, ଏବେ ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ୱରେ ସେମାନେ ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା କିଛି ସଭ୍ୟ ହେଲେଣି ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜ, କେଉଁଝର, ଦଶପଲ୍ଲା, ହିନ୍ଦୋଳ, ଢେଙ୍କାନାଳ ଓ ଫୁଲବାଣୀରେ ବେଶି ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ମାନଚିତ୍ରରେ ଏହି ସବୁ ସ୍ଥାନ ଦେଖ ।

---

୧ ମ ପ୍ର—ଅଧମ ଜାତି କାହାକୁ କହନ୍ତି ? ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ କଅଣ ?

୨ ୟ ପ୍ର—ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର କିପରି ଥିଲା ? କେଉଁଠାରେ ଅଧମଜାତିର ଲୋକ ବେଶୀ ଅଛନ୍ତି

୩ ୟ ପ୍ର—ଇତିହାସ ପଢ଼ିଲେ କି କି ଶିକ୍ଷା ମିଳିବ ?

ଆର୍ଯ୍ୟଜାତି

ଆମେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆର୍ଯ୍ୟ । ପ୍ରାୟ ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ହେବ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନେ ଏଠାରୁ ବହୁଦୂର ହିମାଳୟ ପର୍ବତର ଆ ପାଖରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଥିଲେ । ଘରେ ଯେପରି ବେଶୀ ଲୋକ ହେଲେ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇ ରହନ୍ତି ସେହିପରି ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ବେଶୀ ହେବାରୁ କେତେକ ଲୋକ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଲେ । ସେମାନେ ଆସିବାବେଳେ ସମସ୍ତେ ଏକ ଥିଲେ । ଏ ଦେଶକୁ ଆସି ଯୁଦ୍ଧ କରି ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ତଡ଼ି ଦେଇ ଭଲ ଭଲ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରି ରହିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଅନାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଚଳାଚଳର ସୁବିଧାପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜାତିରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ । ଯେଉଁମାନେ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ସେମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯେଉଁମାନେ ଯୁଦ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ସେମାନେ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ଆଉ ଯେଉଁମାନେ କୃଷି ଓ ବେପାର କଲେ ସେମାନେ ହେଲେ ବୈଶ୍ୟ । ଏହିପରି ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ଜାତିବିଭାଗ ହୋଇଥିଲା ।

ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖରୁ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବାହୁରୁ ଓ ବୈଶ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଉଦରରୁ ଜନ୍ମ ପାଇଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ଆର୍ଯ୍ୟ କେଉଁମାନେ ? ସେମାନେ କେଉଁ ଠାରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଥିଲେ ?

୨ୟ ପ୍ର—ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ କେତୋଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ?

୩ୟ ପ୍ର—ସେମାନଙ୍କ ଜାତିବିଭାଗର ଆଧାରରେ କେଉଁ କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ?

୪ର୍ଥ ପ୍ର—ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ଜାତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ବୈଶ୍ୟଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କଣ ?

ରାମାୟଣ

ପୂର୍ବକାଳରେ ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରଦେଶରେ ଦଶରଥ ନାମରେ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ତିନି ରାଣୀ ଥିଲେ । ପାଟରାଣୀଙ୍କ ନାମ କୌଶଲ୍ୟା, ମଝିଆଁ ରାଣୀ କୈକେୟୀ ଓ ସାନ ରାଣୀ ସୁମିତ୍ରା ଅଟନ୍ତି । ଦଶରଥଙ୍କର ପୁଅ ଝିଅ ନ ହେବାରୁ ସେ ଯଜ୍ଞ କରାଇଲେ । ଯଜ୍ଞ ଫଳରୁ ତାଙ୍କର ତିନି ରାଣୀଙ୍କଠାରୁ ଚାରି ପୁତ୍ର ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ପାଟରାଣୀଙ୍କ ପୁଅ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼, ମଝିଆଁ ରାଣୀଙ୍କ ପୁଅ ଭରତ ମଝିଆଁ ଓ ସାନ ରାଣୀଙ୍କ ପୁଅ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏବଂ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦୁଇ ଭାଇ ଅଟନ୍ତି । ଏ ଦୁହେଁ ଯାଆଁଳା ଭାଇ, ଦୁହିଙ୍କ ଭିତରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଡ଼ ।

ଚାରି ଭାଇଯାକ ମନ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଓ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଜନକରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ସୀତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ତିନି ଭାଇ ମଧ୍ୟ ସୀତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଚାରି ଭାଇ ଓ ଚାରି ଯାଆଙ୍କର ମନ ମେଳ ଥିଲା ।

ସବୁ ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ ଓ ଯୋଗ୍ୟ ଥିବାରୁ ଦଶରଥ, ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନେ ସମସ୍ତେ ରାମଙ୍କୁ ଯୁବରାଜ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ । ବାପ ଥାଇ ପୁଅ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ତାହାଙ୍କୁ ଯୁବରାଜ କହନ୍ତି, ମାତ୍ର କୈକେୟୀ ମନା କଲେ ଓ ରାମଙ୍କୁ ଚଉଦ ବର୍ଷ ବନକୁ ପଠାଇ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଭରତଙ୍କୁ ରାଜା କରିବାକୁ ଦଶରଥଙ୍କୁ

କହିଲେ । ଦଶରଥ ତାଙ୍କ କଥା ଏଡ଼ି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ସେ ଆଗରୁ ଥରେ କୈକେୟୀଙ୍କ ପାଖରେ ସତ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯେ, "ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା କହିବ, ମୁଁ ତାହା କରିବି ।" ସତ୍ୟବନ୍ତ ଲୋକେ ପ୍ରାଣ ଯାଉ କି ରାଜ୍ୟ ଯାଉ, ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା ହେଉ, କହିଥିବା କଥାକୁ ମନା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପିତାଙ୍କର ପରମ ଭକ୍ତ ଥିଲେ । ସେ ପିତାଙ୍କର ସତ୍ୟରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସୀତା ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ବନକୁ ଗଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ମାତା, ପିତା ଓ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜା, ସମସ୍ତେ ବିଶେଷ ଦୁଃଖ କରିଥିଲେ ।

ଭରତ ସେତେବେଳେ ମାମୁଁଘରେ ଥିଲେ । ସେ ଆସିଲା ବେଳକୁ ଦଶରଥ ରାମଙ୍କୁ ଝୁରି ଝୁରି ମରି ଯାଇଥିଲେ । ଭରତ ବାଟରୁ ରାମଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ଗଲେ । ମାତ୍ର ରାମ ନ ଆସି ସ୍ନେହରେ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ବୁଝାଇ ଫେରାଇ ଦେଲେ । ଭରତ ରାଜଗାଦିରେ ନ ବସି ରାମଙ୍କୁ ରାଜା ମନେ କରି ଆପେ ମନ୍ତ୍ରୀ ପରି ରହି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇଲେ । ଭରତ ରାଜା ନ ହେବା ଦେଖି ତାଙ୍କ ମା ରାମଙ୍କୁ ବିନା ଦୋଷରେ ବନକୁ ପଠାଇଥିବା ଯୋଗେ ମନେ ମନେ ଭାରି ଦୁଃଖ କରିଥିଲେ ।

ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ସୀତା ବନରେ ବୁଲି ବୁଲି ପଞ୍ଚବଟୀ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲେ । ଲଙ୍କାର ରାଜା ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ, ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଫଳ ମୂଳ ଓ ଶିକାର ଆଣିବାକୁ ବନକୁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ଚୋରାଇ ନେଇଗଲା ।

ରାମ ଆସି ବହୁତ ଖୋଜିଲେ, ମାତ୍ର ନ ପାଇବାରୁ ଅତି ଦୁଃଖରେ ପାଗଳ ପରି ବୁଲୁଥିଲେ । ସୁଗ୍ରୀବ ନାମକ ଜଣେ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ରାମଙ୍କର ମିତ୍ରତା ହେଲା । ସୁଗ୍ରୀବ ଦୂତ ପଠାଇ ହନୁମାନଦ୍ୱାରା ସୀତାଙ୍କୁ ଲଙ୍କାରେ ଠାବ କଲେ ।

ରାମ ରାବଣର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ରାବଣର ପୁଅ ଓ ଭାଇମାନେ ବଡ଼ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହାରି ଗଲେ ଓ ମଲେ ।

ରାବଣ ବି ମଲା । ଶେଷରେ ରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଆଣି ରାବଣର ଭାଇ ବିଭୀଷଣଙ୍କୁ ଲଙ୍କାରେ ରାଜା କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ସୀତା ସତୀ ଥିଲେ । ସେ ରାବଣଘରେ ଯେତେଦିନ ଥିଲେ [illegible] ଦିନ ରାତି ସବୁବେଳେ ରାମଙ୍କୁ ବାହୁନୁଥିଲେ । ଆସିଲାବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଦେହ ଶୁଖି ଯାଇଥିଲା । ସେ ସେଠାରେ କିଛି ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ସବୁବେଳେ ରାମଙ୍କୁ ଝୁରୁଥିଲେ ।

ଏଥିଭିତରେ ଚଉଦ ବର୍ଷ ପୂରି ଯାଇଥିଲା । ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଓ ସୀତା ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଆସିଲେ । ଭରତ ବାଟ ଚାହିଁଥିଲେ, ରାମ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ତାହାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଲେ । କିଛିକାଳ ଏହିପରି ମହାସୁଖରେ ରାମ ରାଜା ହେଲେ, ମାତ୍ର ଫେରି ତାଙ୍କ କର୍ମ ମନ୍ଦ ହେଲା । ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରଜାଏ କହିଲେ, “ସୀତା ରାବଣଘରେ ଥିଲେ—ସେ ଅସତୀ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।” ରାମ ଦେଖିଲେ ପ୍ରଜାମାନେ ଭୁଲ ବୁଝି ଅଛନ୍ତି, ଯେବେ ସୀତାଙ୍କୁ କିଛିକାଳ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସୀତା ସତୀ କି ଅସତୀ ବୁଝି ପାରିବେ । ସେତେବେଳକୁ ସୀତା ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରାମଙ୍କର ବଡ଼ ପ୍ରିୟ ଥିଲେ । ସେ ସୀତାଙ୍କୁ ରାଜାଙ୍କ ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ ବାଲ୍ମୀକି ମଠ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଲେ । ସେ ମୁନି ରାମ ଓ ସୀତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନନ୍ତି । ବାଲ୍ମୀକି ସୀତାଙ୍କ ତାଙ୍କ ଘରେ ରଖିଲେ । ସୀତାଙ୍କର ସେଠାରେ ଦୁଇଟି ପୁଅ ଜନ୍ମିଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ଯାଆଁଳା, କ୍ରମେ ବଡ଼ ହେଲେ । ଏଥିମଧ୍ୟରେ ରାମ ଯଜ୍ଞ କଲେ । ସେଠାକୁ ସବୁ ରାଜା ଓ ଋଷିମାନେ ଡକରା ହୋଇଥିଲେ । ବାଲ୍ମୀକି ଆଗରୁ ରାମାୟଣ କଥା ଲେଖି ଗୀତ କରି ସେ ଦୁଇପିଲାଙ୍କୁ ଶିଖାଇଥିଲେ । ସଭାକୁ ସେ ଦୁଇ ଭାଇ ଋଷିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଲେ । ସେଠାରେ ରାମାୟଣ ଗାଇଲେ । ତାଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ବାଲ୍ମୀକି ଓ ରାମ ଡକାଇବାରୁ ସୀତା ସେଠାକୁ ଆସିଲେ । ରାମ ସୀତା ଓ ଆପଣାର ଦୁଇ ପୁଅଙ୍କୁ ନେବାକୁ ବିଶେଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଲୋକ ହଁ କଲେ

ମାତ୍ର କେତେକ ଲୋକ ମନ୍ଦ କହିଲାରୁ ସୀତାଙ୍କର ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହେଲା; ସେ ଦୁଃଖରେ କହିଲେ, "ହେ ମା ! ତୁ ମୋତେ ନେଇ ଯା !" ଏହା କହୁ କହୁ ସେ ସେହିଠାରେ ପଶିଯାଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ସମସ୍ତେ ସୀତାଙ୍କ ସତୀତ୍ୱର ପରିଚୟ ପାଇ ହାହୁ ହାସୁ କଲେ । ରାମ ସେହିଦିନୁ ପୁଅଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଇ ତପସ୍ୟାକୁ ଗଲେ ଓ ଶେଷରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ବାଲ୍ମୀକି ଏହି ବିଷୟ ଲେଖିଥିଲେ, ଏହାକୁ ରାମାୟଣ କହନ୍ତି ।

ରାମ ପିଲାଦିନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଧରିବାକୁ ଗୋଳ କଲେ । ତାଙ୍କ ମାତା ଓ ପିତା ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ସେ ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଦର୍ପଣ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଦେବାରୁ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରର ଛାଇ ସେଥିରେ ଦେଖି ତୁନି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଗୁଣ୍ଡିଚମ୍ପା ସେତୁବନ୍ଧ ବାନ୍ଧି ହନୁକୁ ଲଙ୍କାକୁ ଯିବାପାଇଁ ବାଟ କରି ଦେଇଥିଲା । ରାମାୟଣ ବିଷୟରେ ଏହିପରି ଅନେକ ଗଳ୍ପ ଅଛି ।

---

୧ ମ ପ୍ର—ରାମାୟଣ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ କିଏ ରଚନା କରିଥିଲେ ?
୨ ୟ ପ୍ର—ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବନକୁ ଗଲେ କାହିଁକି ?
୩ ୟ ପ୍ର—ରାବଣ କିଏ ଓ ତାହା ସହିତ ରାମଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା କାହିଁକି ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ଚୋରାଇ ନେଇଥିବା କଥା କିଏ ଠିକ୍ କଲା ?
୫ମ ପ୍ର—ସୀତା କିପରି ମଲେ ? ସୀତା ମଲାରୁ ରାମ କଅଣ କଲେ ?
୬ଷ୍ଠ ପ୍ର—ରାମାୟଣ ବିଷୟରେ ଯାହା ପଢ଼ିଲ, ତାହା ନିଜ କଥାରେ କହ ।

---

* ଶିକ୍ଷକ ତାଡ଼କା, ମାରୀଚ, ହନୁମାନ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଥିବା ଗଳ୍ପ ପିଲାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବେ ।

ମହାଭାରତ

ଭାରତବର୍ଷର ରାଜଧାନୀ କଏ ? ଦିଲ୍ଲୀ ନିକଟରେ ହସ୍ତିନାପୁରରେ ଗୋଟିଏ ରାଜବଂଶ ଥିଲା । ସେହି ବଂଶରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ପାଣ୍ଡୁ ଦୁଇ ଭାଇ ଥିଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବଡ଼ ଓ ପାଣ୍ଡୁ ସାନ, ମାତ୍ର ବଡ଼ ଭାଇ ଜନ୍ମକାଳରୁ ଅନ୍ଧ; ତେଣୁ ପାଣ୍ଡୁ ସାନ ହୋଇ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରୁଥିଲେ ।

ବଡଭାଇଙ୍କର ଶଏ ପୁଅ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଓ ଦୁଃଶାସନ ପ୍ରଧାନ; ଏମାନଙ୍କୁ କୌରବ କହନ୍ତି । ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର ପାଞ୍ଚ ପୁଅ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭୀମ ଓ ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଧାନ; ଏମାନଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡବ ବୋଲିଯାଏ ।

ପାଣ୍ଡବ ଓ କୌରବ ପିଲାଦିନୁଁ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଓ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭାରି ସତ୍ୟବାଦୀ, ଅର୍ଜୁନ ଯୋଦ୍ଧା ଓ ଭୀମ ବଳବାନ୍ ଥିଲେ; ତେଣୁ ସବୁଠାରେ ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣାଗଲା । କୌରବମାନଙ୍କ ମନରେ ଅହଙ୍କାର ଜନ୍ମିଲା । ସେମାନେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ ଇଚ୍ଛାକଲେ । ସେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ମାରିବାପାଇଁ ଖାଇବା ପଦାର୍ଥରେ ବିଷ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଜତୁଘରେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଥିବା ସମୟରେ ସେ ଘର ପୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ପାଣ୍ଡବମାନେ ସେ କଥା ଜାଣି ଆଗରୁ ସାବଧାନ ହୋଇଥିବାରୁ ମଲେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ପଶାଖେଳ କଲେ । ଖେଳରେ ଯେ ହାରିବ ସେ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ିବ ଓ ୧୩ ବର୍ଷ ବନକୁ ଯିବ ବୋଲି କଥା ହୋଇଥିଲା । ପାଣ୍ଡବମାନେ ହାରିଲେ ଓ ବନକୁ ଗଲେ । ମାତ୍ର ୧୩ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ରାଜ୍ୟ ମାଗିବାରୁ କୌରବମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ନ କଲେ ରାଜ୍ୟ ଦେବୁ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ । ସେହି ହେତୁରୁ ଦୁଇପକ୍ଷରୁ ୧୮ ଦିନ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଓ କର୍ଣ୍ଣ କୌରବଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ~~ଥିଲେ~~ ପ୍ରବଳ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା, ମାତ୍ର ଶେଷରେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଜୟ ଲାଭ କଲେ ।

ଦ୍ରୌପଦୀ ସ୍ୱୟମ୍ବର

ଦ୍ରୁପଦ ବୋଲି ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ତାଙ୍କର ଝିଅ । ଦ୍ରୁପଦଙ୍କର ପଣ ଥିଲା—ଉପରେ ମାଛ ଓ ତଳେ ପାଣିକୁଣ୍ଡ ଥିବ । ପାଣିକୁଣ୍ଡରେ ମାଛଛାଇ ଦେଖି ଯେ ସେ ମାଛର ଆଖିକୁ ବାଣ ବିନ୍ଧିବ, ସେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବ । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ବିବାହସଭାକୁ ଭାରତର ସବୁଠାରୁ ରାଜାମାନେ ଯାଇଥିଲେ, କେହି ବାଣ ବିନ୍ଧି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅର୍ଜୁନ ଠିକ୍‌ରୂପେ ବାଣ ମାରିବାରୁ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ । ଏହାକୁ ଦ୍ରୌପଦୀ ସ୍ୱୟମ୍ବର କହନ୍ତି । ଏ ବିଷୟ ସବୁ ମହାଭାରତରେ ଲେଖା ଅଛି । ମହାଭାରତ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟାସଦେବ ଲେଖିଥିଲେ ।

ମନ୍ତବ୍ୟ—ଶିକ୍ଷକ ସାବିତ୍ରୀ, ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜାଙ୍କ ବିଷୟ ସଂକ୍ଷେପରେ ଗଳ୍ପ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବେ ।

୧ମ ପ୍ର—ଦ୍ରୌପଦୀ ସ୍ୱୟମ୍ବର ବିଷୟରେ କଣ ଜାଣ ?
୨ୟ ପ୍ର—ମହାଭାରତ କିଏ ଲେଖିଥିଲେ ?
୩ୟ ପ୍ର—ପାଣ୍ଡବ ଓ କୌରବ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ପାଣ୍ଡୁ କାହିଁକି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝୁଥିଲେ ?
୫ମ ପ୍ର—ଦ୍ରୌପଦୀ କାହା ଝିଅ ?
୬ଷ୍ଠ ପ୍ର—ମହାଭାରତଯୁଦ୍ଧ କେତେ ଦିନ ଓ କାହିଁକି ହୋଇଥିଲା ?

ବୁଦ୍ଧଦେବ ଓ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ

ଯିଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କ ଜନ୍ମ ସମୟରୁ ଯେଉଁ ବର୍ଷ ଗଣାଯାଉଅଛି, ତାହାକୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ କହନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ? ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ହେବାକୁ ୬୦୦ ବର୍ଷ ବାକି ଥିଲା, ବୁଦ୍ଧଦେବ ବୋଲି ଜଣେ ଲୋକ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପିତା ଶୁଦ୍ଧୋଦନ, ମାତା ମାୟାଦେବୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଯଶୋଧାରା ଅଟନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧଦେବ ପିଲାଦିନରୁ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ବେଶୀ ମନ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ବଡ଼ ହେବାରୁ ପୁଅ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ

ଛାଡ଼ି ବୈରାଗୀ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ସେ ସାତ ବର୍ଷକାଳ ବନରେ ବୁଲି ବଣ ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ ଯୋଗ ସାଧନା କଲେ । ସେ ଯୋଗ ସାଧନା କରୁ କରୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ଲାଭ କରି ମହାଜ୍ଞାନୀ ହେଲେ । ବୁଦ୍ଧଦେବ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କଲେ ତାହା ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା । ଯେପରି ପାଦ୍ରୀମାନେ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି, ସେହିପରି ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନେ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ । ଏହି ଧର୍ମର ନାମ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଲୋକେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଦେବତା ବୋଲି ମାନନ୍ତି । ଲୋକେ କହନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧଦେବ ପୁରୀରେ ମରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦାନ୍ତ ସେଠାରେ ଅଛି ।

ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ନୀତି

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ଯେପରି ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, କରଣ, ବୈଶ୍ୟ ଆଦି ଜାତିଭେଦ ଅଛି, ବୌଦ୍ଧଧର୍ମରେ ସେପରି ଭେଦ ନ ଥିଲା । ସମସ୍ତେ ସମାନ ଥିଲେ । ସେ ଧର୍ମରେ ଦେବଦେବୀ ପୂଜା ଓ ବଳି ଦେବାର ବିଧାନ ନ ଥିଲା । ଜୀବପ୍ରତି ଦୟା କରିବା ପ୍ରଧାନ ନିୟମ ଥିଲା ।

୧ମ ପ୍ର—ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ପିତା ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ କହ ?
୨ୟ ପ୍ର—ବୁଦ୍ଧଦେବ କଣ କରିଥିଲେ ଓ ସେ କେଉଁଠାରେ ମଲେ ?
୩ୟ ପ୍ର—ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ନୀତି କଣ ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

ଓଡ଼ିଶାରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଓ ଐରରାଜା

ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ହେବାର ୧୦୦ ବର୍ଷ ଉତ୍ତାରୁ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ନାମକ ଜଣେ ରାଜା ଓଡ଼ିଶାରେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ପ୍ରଥମେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ସମୟରେ ପ୍ରଜାମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଥିଲେ ।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବୌଦ୍ଧ ହେବାର ୧୦୦ ବର୍ଷ ପରେ ଐର ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜା ହେଲେ । ସେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ରାଜାଙ୍କ ଆଚରଣ ଭଲ ଥିଲା । ସେ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ

କରୁଥିଲେ, ରାଜ୍ୟରେ ସଡ଼କ ଓ ପୋଖରୀ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ, ଖଜଣା ଅତି ଅଳ୍ପ ନେଉଥିଲେ, ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ସେ ଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରଜାମାନେ ଭଲ ଜାଣୁଥିଲେ । ଐରଙ୍କଠାରେ ଏହି ସବୁ ଭଲ ଗୁଣ ଥିବାରୁ ରାଜା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଦେଖି ଅନେକ ପ୍ରଜା ସେହି ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଓ ଐରରାଜାଙ୍କ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧ମ ପ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ କେଉଁ ରାଜା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ ?

୨ୟ ପ୍ର—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ହେବାକୁ କେତେ ବର୍ଷ ଥିଲା, ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା ?

୩ୟ ପ୍ର—ଐରଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯାହା ଜାଣ କହ ?

ଅଶୋକ

ଅଶୋକ ଭାରତବର୍ଷରେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ରାଜା ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ପାଟଳିପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲା, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଘର ବାହାର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶରେ । ଏହି ପ୍ରଦେଶର ରାଜଧାନୀ ପାଟନା । ଏହି ପାଟନାକୁ ସେକାଳରେ ପାଟଳିପୁତ୍ର କହୁଥିଲେ ।

ଅଶୋକ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ବୌଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିବା ପାଇଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡଗିରି, ଉଦୟଗିରି ଓ ଧଉଳି ପାହାଡ଼ରେ ଗୁମ୍ଫା ଓ ଅନୁଶାସନ ଖୋଳାଇଥିଲେ । ସେ ଗୁମ୍ଫା ଓ ଲେଖା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି । ଉକ୍ତ ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ ଗଣେଶଗୁମ୍ଫା, ବାଘଗୁମ୍ଫା, ହାତୀଗୁମ୍ଫା ଅତି ସୁନ୍ଦର । ଅଶୋକ ଆଜକୁ ୨୨ ଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ୭୩ ବର୍ଷ ରାଜପଣ କରିଥିଲେ ।

ବୌଦ୍ଧଯୁଗରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅବସ୍ଥା

ବୌଦ୍ଧ ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ଏ ଦେଶରେ ଲୋକେ ସୁଖରେ ଥିଲେ ।

ଆଜିକାଲି ପରି ରାଜାମାନେ ପ୍ରଜାଙ୍କର ହାତ ଗୁହାରି ଶୁଣୁଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ମଠ ଥିଲା । ଆଜିକାଲି ଡାକ୍ତରଖାନା ପରି ସେ କାଳରେ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଥିଲା । ସଡ଼କ, ପୋଖରୀ, କୂଅ ରାଜାମାନେ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଲୋକେ ସରଳ ଓ ସତ୍ୟବାଦୀ ଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ଅଶୋକ କିଏ ଓ କଣ କରିଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ଅଶୋକଙ୍କର କି କୀର୍ତ୍ତି ଓଡ଼ିଶାରେ କେଉଁଠାରେ ଅଛି ?
୩ୟ ପ୍ର—ଅଶୋକ କେତେ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ବୌଦ୍ଧ ରାଜତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅବସ୍ଥା କିପରି ଥିଲା ?

ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର

ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର ଜଣେ ସାହେବ ରାଜା, ସେ ଭଲ ଲଢ଼େଇ ଜାଣିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟଜନ୍ମ ହେବାକୁ ୩୨୭ ବର୍ଷ ଥାଇ ଭାରତବର୍ଷକୁ ହିମାଳୟ ପାର ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଭାରତରେ ୪ ବର୍ଷ ରହି ଏ ଦେଶ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ, ସବୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ସେ ଜିଣିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେତେବେଳକୁ ସେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ବେଶୀକାଳ ଏ ଦେଶରେ ନ ରହି ସ୍ୱଦେଶକୁ ଫେରିଯିବା ବେଳେ ବାଟରେ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ଇଉରୋପୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ

ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ମାଳବଦେଶରେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ଯେପରି ଦାନୀ, ସେହିପରି ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ସମୟରେ ଦେଶର ବିଶେଷ ଉନ୍ନତି ହୋଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପଣ୍ଡିତ ସଭାରେ ୯ ଜଣ ପ୍ରଧାନ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ଏହି ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାଳିଦାସ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ । ଲୋକେ କହନ୍ତି, କାଳିଦାସ ଦିନକେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ରାଜାଙ୍କ ପାଖରେ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ମାଣିକ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ଆଣୁଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ହେବାକୁ ୧୦୦ ବର୍ଷ ଥିଲେ, ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ।

କାଳିଦାସ

କାଳିଦାସ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ପଣ୍ଡିତ, ଏହା ତୁମ୍ଭେ ଜାଣିଅଛ । ତାହା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ନାନାପ୍ରକାର କଥା ଲୋକେ କହନ୍ତି । ସେ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କଠାରୁ ବର ପାଇ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁ ସ୍ଥାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଜିଣିଥିଲେ, ମାତ୍ର କାଶୀ ନଗରୀକୁ ଜିଣି ପାରି ନ ଥିଲେ । ପ୍ରତିପଦ୍ ଓ ଅମାବାସ୍ୟାରେ ସେ ବିଦ୍ୟାଚର୍ଚ୍ଚା କରୁ ନ ଥିଲେ । କାଳିଦାସ ମୂର୍ଖ ଥିଲେ । ବିବାହ ପରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଅପମାନ କରି କହିବାରୁ ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ପଳାଇଯାଇ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ । କାଳିଦାସ କୁମାରସମ୍ଭବ, ରଘୁବଂଶ ଓ ଶକୁନ୍ତଳା ବହି ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଜୈନଧର୍ମପ୍ରଚାରକ ମହାବୀର

ହିନ୍ଦୁ, ବୌଦ୍ଧ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ, ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ପରି ଆଉ ଏକ ଧର୍ମ ଅଛି ତାକୁ ଜୈନଧର୍ମ କହନ୍ତି । ଏହି ଜୈନଧର୍ମର ପ୍ରଚାରକଙ୍କ ନାମ ମହାବୀର । ମହାବୀରଙ୍କ ଅନ୍ୟ ନାମ ବର୍ଦ୍ଧମାନ । ସେ ୭୨ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିଥିଲେ, ସେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଆଗର ଲୋକ ଅଟନ୍ତି ।

୧ମ ପ୍ର—ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର କିଏ ଓ ସେ କେବେ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର ଭାରତରେ କେତେ ବର୍ଷ ଥିଲେ ?
୩ୟ ପ୍ର—ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ସଭାର ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ କିଏ ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—କାଳିଦାସ କି କି ବହି ରଚନା କରିଥିଲେ ?
୫ମ ପ୍ର—ଜୈନଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ କିଏ ? ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ କଣ ?

ଓଡ଼ିଶାର ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି

ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଯେଉଁ ଦେଉଳ ଅଛି, ତାକୁ ବଡ଼ ଦେଉଳ କହନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ସେତେ ବଡ଼ ଦେଉଳ ଆଉ କୌଣସିଠାରେ

ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଏକ ପାଞ୍ଜୀ ଅଛି, ତାକୁ ମାଦଳାପାଞ୍ଜୀ କହନ୍ତି । ଏହି ପାଞ୍ଜୀରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜାମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବା ପୂଜା ନିୟମ ଲେଖା ଅଛି । ମାଦଲାପାଞ୍ଜୀ ଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାର ପୁରୁଣା ଇତିହାସ ଆଉ କାହିଁରୁ ମିଳେ ନାହିଁ ।

---

୧ ମ ପ୍ର—ବଡଦେଉଳ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?
୨ ୟ ପ୍ର—ମାଦଲାପାଞ୍ଜୀ କାହାକୁ କହନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ କଅଣ ଅଛି?

ଓଡିଶାରେ ଶୈବଧର୍ମର ପ୍ରଚାର

୫୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନ୍ମେଜୟ ଦେବ ରାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଗର ଓ ଅଶୋକ ରାଜାଙ୍କ ପର ବୌଦ୍ଧଧର୍ମରେ ଆଦର ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଶୈବଧର୍ମ ପ୍ରତି ମନ ଥିବାରୁ ପ୍ରଜାମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ଶୈବଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଅଳ୍ପେ ଅଳ୍ପେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଲୋପ ପାଇ ଶୈବଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ହେଲା । କଟକ ନିକଟ ଚଉଦ୍ୱାର ଜନ୍ମେଜୟ ଦେବଙ୍କ ଗଡ ଥିଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମହାରାଜା

ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମହାରାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । କେତେ ଲୋକ କହନ୍ତି, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଦାନ୍ତ ଅଛି । ଅନେକ ଲୋକ ଅସ୍ୱୀକାର କରି କହନ୍ତି ଯେ, ସେଥିରେ ଶାଲଗ୍ରାମ ଅଛନ୍ତି । ଶାଲଗ୍ରାମ ଥିବା ଯଥାର୍ଥ ଅଟେ ।

---

୧ ମ ପ୍ର—ଓଡିଶାରେ କେଉଁ ରାଜା ଶୈବଧର୍ମ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ପ୍ରଚାର
କଲେ ?
୨ ୟ ପ୍ର—ଜଗନ୍ନାଥଦେବଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କେଉଁ ରାଜା କରାଇଥିଲେ ?

ଯଯାତି କେଶରୀ

ଯଯାତି କେଶରୀ ରାଜା ଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଶିବ (ମହାଦେବ) ଙ୍କୁ ପୂଜା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଶୈବ କହନ୍ତି । ୪୭୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ

ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ରଜା ହୋଇଥିଲେ । ଯଯାତି ଯାଜପୁରକୁ ରାଜଧାନୀ କରିଥିଲେ । ଯଯାତି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପାଖରେ ସୁଭଦ୍ରା ଓ ବଳଭଦ୍ର ମୂର୍ତ୍ତି ବସାଇଥିଲେ । ସେ ଯାଜପୁରରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଯଜ୍ଞ କରାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ଭଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନ ଥିବାରୁ ସେ ବହୁଦୂରରୁ ଅନେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଣାଇଥିଲେ, ଯାଗ ଶେଷରେ ସେମାନେ ଯାଜପୁର ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଦାନପାଇ ରହିଥିଲେ । ଯଯାତି ୫୨ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରି ଯୋଦ୍ଧା ସେ କାଳରେ କେହି ନ ଥିଲେ । ସେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ତୋଳା ଅରମ୍ଭ କରାଇଥିଲେ ।

---

୧ ମ ପ୍ର—ଯଯାତି କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରଜା ହୋଇଥିଲେ ?
୨ ୟ ପ୍ର— ଶୈବ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?
୩ ୟ ପ୍ର—ଯଯାତିଙ୍କ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ କଏ ହୋଇଥିଲା ?
୪ ର୍ଥ ପ୍ର—ଯଯାତି କି କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ?

ମୁସଲମାନ୍ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ ମହମ୍ମଦ

ଅରବ ଭାରତବର୍ଷର ପଶ୍ଚିମରେ । ୫୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅରବରେ ମହମ୍ମଦ ଜାତହୋଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷରେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ପ୍ରବଳ ଥିଲା । ମହମ୍ମଦ ଅରବରେ ଏକ ନୂତନ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ । ତାକୁ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ କହନ୍ତି । ମହମ୍ମଦ "ଈଶ୍ୱର ଏକ" ଏହି କଥା ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନେ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ୬୩୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦ ମରିଥିଲେ ।

---

୧ ମ ପ୍ର । ମୁସଲମାନ ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ କିଏ ?
୨ ୟ ପ୍ର । ମହମ୍ମଦ କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜାତ ହେଲେ ଓ କେବେ ମଲେ ?
୩ ୟ ପ୍ର । ଆରବ ଭାରତବର୍ଷର କେଉଁଦିଗରେ ?

ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଭାରତାକ୍ରମଣ

ମହାଲବ୍ ନାମକ ମୁସଲମାନ ୬୬୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଭାରତକୁ ଆସି କେତେକ ସ୍ଥାନ ଲୁଟ୍‌ପାଟ୍ କରି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛରେ କାଶୀମ ବୋଲି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଆସି କେତେକ ସ୍ଥାନ ଲୁଟି କରିଥିଲେ । ଏହା ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ଅଟେ । ଏଥିପୂର୍ବେ ସେମାନେ ଭାରତକୁ ଆଦୌ ଆସି ନ ଥିଲେ ।

---

୧ ମ ପ୍ର—କେଉଁ ମୁସଲମାନ କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ ?

୨ ୟ ପ୍ର—ମହାଲବଙ୍କ ପରେ କେଉଁ ମୁସଲମାନ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ ? ସେ କଣ କରିଗଲେ ?

ଲଲାଟେନ୍ଦୁ କେଶରୀ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦେଉଳ

ଯଯାତି ମରିବାର ୧୦ ବର୍ଷ ପରେ ଲଲାଟେନ୍ଦୁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଭଲ ଭଲ ବଢ଼ାଣୀ ଅଣାଇ ବହୁ ଧନ ବ୍ୟୟ କରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦେଉଳଟୋଳା ଶେଷ କଲେ । ତାହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ବିନ୍ଦୁସାଗର ପୋଖରୀ ଖୋଳା ହୋଇଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ୧୬୦ ହାତ ଉଚ୍ଚ । ଲଲାଟେନ୍ଦୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ କରିଥିଲେ । ସେ ୫୪ ବର୍ଷ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—କେଉଁ ରାଜା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ତୋଳାଇଥିଲେ ? ସେ ଦେଉଳ କେତେ ଉଚ୍ଚ ?

୨ୟ ପ୍ର—ଲଲାଟେନ୍ଦୁ କେତେବର୍ଷ ରାଜପଣ କରିଥିଲେ ? ତାଙ୍କ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ କଣ ହୋଇଥିଲା ?

ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସୈନ୍ୟ

ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବଙ୍କର ସୈନ୍ୟବିଭାଗ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ସବୁବେଳେ ଲକ୍ଷେ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ପ୍ରଜାମାନେ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା

କରୁଥିଲେ । ଦରକାର ହେଲେ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଭିତରୁ ଏକାବେଳକେ ୩ ଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ ସଜାଡି ପାରୁଥିଲେ ।

ଭାରତରୁ ହିନ୍ଦୁ ରାଜତ୍ୱ ଯାଇ ମୁସଲମାନ୍ ରାଜତ୍ୱ ହେବାର କାରଣ

ଆଜକୁ ସାତଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଓ ଜୟଚନ୍ଦ୍ର ନାମରେ ଦୁଇଜଣ ହିନ୍ଦୁରାଜା ପ୍ରବଳ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନ ମେଳ ନ ଥିଲା । ଜୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଝିଅଙ୍କ ନାମ ସଂଯୁକ୍ତା । ସଂଯୁକ୍ତାଙ୍କ ବିବାହସଭାକୁ ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ନ ଆସିବାରୁ ଜୟଚନ୍ଦ୍ର ରାଗରେ ମୁସଲମାନ ରାଜା ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀଙ୍କୁ ଡାକିଆଣି ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼ାଇ କଲେ । ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ପ୍ରଥମେ ଜିଣିଲେ ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ଶେଷକୁ ହାରିଯାଇ ମଲେ । ସେହିଠାରୁ ହିନ୍ଦୁରାଜ୍ୟରେ ମୁସଲମାନ୍‌ମାନେ ରାଜା ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ରାଜତ୍ୱ ପତନର କାରଣ କଣ ?

୨ୟ ପ୍ର—ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କର କାହା ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଥିଲା

ମୁସଲମାନ୍‌ମାନଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଆକ୍ରମଣ

୧୨୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବଙ୍ଗଳାର ହିନ୍ଦୁରାଜା ମୁସଲମାନ୍‌ମାନଙ୍କ ଭୟରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ପଳାଇଆସି ଶରଣ ପଶିଥିଲେ । ସେହି ହେତୁ ଗିୟାସ୍‌ଉଦ୍ଦିନ ନାମକ ମୁସଲମାନ୍ ଓଡ଼ିଶା ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ତାହା ଆଗରୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଦ ଓଡ଼ିଶାରେ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ।

୧ମ ପ୍ର—କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କେଉଁ ମୁସଲମାନ୍ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶା କାହିଁକି ଆକ୍ରମଣ କଲେ ?

ଭାରତରେ ମୁସଲମାନ୍ ରାଜତ୍ୱ

ମୁସଲମାନ୍ ରାଜାମାନେ ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୨୦୬ ଠାରୁ ୧୫୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜଦଣ୍ଡ କରିଥିଲେ । ମୁସଲମାନ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୁତବୁଦ୍ଦିନ, ନାସିରୁଦ୍ଦିନ ଓ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ ।

କୁତୁବୁଦ୍ଦିନ୍

କୁତୁବୁଦ୍ଦିନ୍ ୧୨୦୬ ରେ ସମ୍ରାଟ ହେଲେ । ସେ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମୁସଲମାନ୍ ସମ୍ରାଟ । ସେ ୪ ବର୍ଷ ରାଜା ହୋଇ ୧୨୧୦ ରେ ମରିଗଲେ । ତାହାଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ଦିଲ୍ଲୀ ଥିଲା ।

ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍

ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍ ମୁସଲମାନ୍ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ । ସେ ୧୨୪୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମୟରେ ମୋଗଲମାନେ ଭାରତକୁ ଅନେକଥର ଆକ୍ରମଣ କରି ସୁଦ୍ଧା ଜିଣି ପାରି ନ ଥିଲେ । ନାସିରୁଦ୍ଦିନ ଅତି ଉତ୍ତମ ସ୍ୱଭାବର ଲୋକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି—ଥରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ରାନ୍ଧୁ ରାନ୍ଧୁ ହାତ ପୋଡ଼ିଯିବାରୁ ସେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦାସୀ ରଖିବାକୁ କହିଥିଲେ, ମାତ୍ର ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍ କହିଲେ, "ମୁଁ ନିଜର ସୁଖପାଇଁ ଦେଶର ଧନ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଦାସୀ ରଖିବି ନାହିଁ । ରାଜା ପ୍ରଜାଙ୍କର ଉପକାର କରିବାପାଇଁ ଜନ୍ମ ପାଇଛନ୍ତି ।" ୧୨୬୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍ ମରିଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—କୁତୁବୁଦ୍ଦିନ୍ କିଏ ? ସେ କେତେବର୍ଷ ରାଜପଣ କରି ଥିଲେ ?

୨ୟ ପ୍ର—ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍ କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ?

ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଦେବ

ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ୧୪୮୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନବଦ୍ୱୀପରେ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ପିତା ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର ଓ ମାତା ଶଚୀଦେବୀ ଅଟନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଯାଜପୁରରେ ବାସ କରିଥିଲେ । ସେ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିବାପାଇଁ ଭାରତର ନାନାସ୍ଥାନ ବୁଲିଥିଲେ । ଶେଷକୁ ପୁରୀଧାମରେ ୧୫୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ସେ ଅତି ଜ୍ଞାନୀ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣାକୁ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ବୋଲି ମଣୁଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ କବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଯେଉଁ ସମୟରେ ପୁରୀ ଆସିଥିଲେ, ସେହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ନାମରେ ଜଣେ କବି ଥିଲେ । ସେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତକୁ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦ କରିଅଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କ ଭାଗବତ ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଆଜିକାଲି ବୋଲାଯାଏ । ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ କବି ଓ ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ ବୋଲି ମାନିଥିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ପୁରୀ ନିକଟ କପିଳେଶ୍ୱରପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ କିଏ ?
୨ୟ ପ୍ର—ଚୈତନ୍ୟ କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କେଉଁଠାରେ ମଲେ ?
୩ୟ ପ୍ର—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଘର କେଉଁଠାରେ ? ସେ କଣ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ରାଜା ପୁରୁଷୋତ୍ତମଦେବ

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କର ୧୭ ଟି ଭାଇ ଥିଲେ । ଭାଇମାନେ ତାଙ୍କ ସହିତ ରାଜ୍ୟପାଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜିଣିଲେ ।

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ କାଞ୍ଚିରାଜାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ହରାଇ ତାହାଙ୍କ କନ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।

୧ମ ପ୍ର—ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ କାହାର ପୁତ୍ର ? ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କର
କେତେ ଭାଇ ଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କୁ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କିପରି ବିବାହ କଲେ ?

ଭାରତରେ ମୋଗଲ ରାଜତ୍ୱ

(ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୧୫୨୬ ରୁ ୧୭୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)

ମୁସଲମାନ୍ ସମ୍ରାଟ୍‌ମାନେ ଅପଣା ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ କଳହ କରୁଥିବାର ଜାଣି ମୋଗଲମାନେ ଭାରତବର୍ଷ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ଓ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଜିଣିବାରୁ ସମ୍ରାଟ୍ ହେଲେ । ଯେପରି ହିନ୍ଦୁ ରାଜତ୍ୱ ଯାଇ ମୁସଲମାନ୍ ରାଜତ୍ୱ ହୋଇଥିଲା, ସେହିପରି ମୁସଲମାନ୍ ରାଜତ୍ୱ ଯାଇ ମୋଗଲ ରାଜତ୍ୱ ଭାରତରେ ହୋଇଥିଲା । ମୋଗଲ୍ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୁମାୟୁନ୍ ଓ ଅକ୍‌ବର ପ୍ରଧାନ ଅଟନ୍ତି ।

ବାବର

ବାବର ମୋଗଲ୍ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଅଟନ୍ତି । ସେ ୧୨ବର୍ଷ ବେଳେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଦିଲ୍ଲୀ ଅଧିକାର କରି ପରେ ରାଜ୍ୟ ବଢ଼ାଇଲେ । ୧୫୩୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବାବର ମଲେ । ବାବର୍ ବହୁତ ମଦ୍ୟ ପିଉଥିଲେ ବୋଲି ଲୋକେ କହନ୍ତି । ସେ ଦୟାଳୁ ଥିଲେ ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ଦେଉଥିଲେ ।

ହୁମାୟୁନ୍

ବାବରଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ହୁମାୟୁନ୍ । ହୁମାୟୁନ୍‌ଙ୍କ ଭାଇ କାମରାନ୍ । ସେ ବଡ଼ଭାଇଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉ ନ ଥିବାରୁ ଦୁଇଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ହୁମାୟୁନ ଦିଲ୍ଲୀ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ । ପଛକୁ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଆକ୍‌ବର ଲଢ଼ାଇ କରି ପିତାଙ୍କୁ ଗାଦୀରେ ବସାଇଲେ । ହୁମାୟୁନ୍ ବହୁତ ଅଫିମ ଖାଉଥିଲେ, ଅତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ଲୋକ ଥିଲେ । ସେ ୧୫୫୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ବାବର୍ କିଏ ?

୨ୟ ପ୍ର– ହୁମାୟୁନ୍‌ଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯାହା ଜାଣ କହ ।

ଆକ୍‌ବର

ମୋଗଲସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆକବର୍ ସର୍ବପ୍ରଧାନ । ସେ ୧୫୪୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ

ପିତାଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଆକ୍‌ବର୍ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ୍ ଓ ମୋଗଲ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ମଣୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମୟରେ ଦେଶର ଲୋକେ ବଡ଼ ସୁଖରେ ଥିଲେ । ଅକ୍‌ବର ୫୦ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ସବୁ ମୁସଲମାନ୍ ସମ୍ରାଟ୍ ହିନ୍ଦୁଙ୍କଠାରୁ ଧର୍ମକର ନେଉଥିଲେ, ମାତ୍ର ଅକବର ତାହା ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଅକ୍‌ବର୍ ବାଦସା ଉତ୍କଳର ଗଜପତି ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ନିକଟକୁ ମୈତ୍ରୀପଣ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ହୋସେନ୍ ଖାଁ ନାମକ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ଅକ୍‌ବର୍ କେତେ ବର୍ଷ ରାଜପଣ କରିଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ଆକ୍‌ବରଙ୍କୁ ଲୋକେ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି କାହିଁକି ?
୩ୟ ପ୍ର—ଅକ୍‌ବରଙ୍କର ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ ସହିତ କିପରି ଭାବ ଥିଲା ?

ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ମହାରାଜା ଓ କଳାପାହାଡ

ଯେତେବେଳେ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜା, ସେତେବେଳେ କଳାପାହାଡ଼ ନାମରେ ଜଣେ ମୁସଲମାନ୍ ସେନାପତି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି ବହୁତ ଉତ୍ପାତ କରିଥିଲେ । କଳାପାହାଡ଼ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପୁରୀ, ଯାଜପୁର, କୋଣାର୍କ ପ୍ରଭୃତି ହିନ୍ଦୁ ତୀର୍ଥମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ମନ୍ଦିର ଓ ଦେବଦେବୀ ଭାଙ୍ଗି ପକାଇଲେ । କଳାପାହାଡ଼ ଭୟରେ ପଣ୍ଡାମାନେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଚିଲିକା ହ୍ରଦକୂଳରେ ଲୁଚାଇଥିଲେ ।

---

୧ ମ ପ୍ର—କଳାପାହାଡ଼ କିଏ, ସେ କଣ କରିଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—କେତେଗୁଡ଼ିଏ ତୀର୍ଥର ନାମ କହ ।

ମରହଟ୍ଟା ଜାତି ଓ ଶିବାଜି

ମରହଟ୍ଟା ଗୋଟିଏ ହିନ୍ଦୁ ଜାତି । ଏହି ଜାତି ପ୍ରବଳ ହେବାରୁ ମୋଗଲ୍ ରାଜତ୍ୱ ଭାରତରୁ ଉଠି ଯାଇଥିଲା । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିବାଜୀ ପ୍ରଧାନ । ଶିବାଜୀଙ୍କ ପିତା ସାହାଜୀ । ୧୬୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ

ଶିବାଜି ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ପିଲାଦିନରେ ଦାଦାଜୀ ନାମକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଶିବାଜୀ ପିଲାଦିନେ ଲଢ଼ାଇ ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ସହିତ ଯାଉଥିଲେ । ବଡ଼ ହେବାରୁ ମରହଟ୍ଟା ଲୋକଙ୍କୁ ଆପଣାର ସୈନ୍ୟ କରି ମୋଗଲ୍ ରାଜ୍ୟ ଲୁଟପାଟ୍ କରି ନାନା ଉପଦ୍ରବ କରିଥିଲେ ।

ଶିବାଜୀଙ୍କ ଚତୁରତା ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପ ଅଛି ତାହା ଏହି:—ଥରେ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଅଉରଙ୍ଗଜେବ ତାହାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିଥିଲେ । ଶିବାଜୀ କହିଲେ, "ମୋହର ପୀଡ଼ା ହୋଇଅଛି, ମୁଁ କଏଦୀମାନଙ୍କୁ ମିଠାଇ ବାଣ୍ଟିଲେ ଭଲ ହୋଇଯିବ ।" ଆଉରଙ୍ଗଜେବ ସେଥିରେ ହଁ କରିବାରୁ ଶିବାଜୀଙ୍କ ଘରୁ ଝର ଝର ମିଠାଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା । ସେ ମିଠାଇ ଝରରେ ଲୁଚି କଏଦୀଘରୁ ବାହାରକୁ ଅଇଲେ ଓ ସେହିକ୍ଷଣ ଅଉରଙ୍ଗଜେବଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ।

---

୧ ମ ପ୍ର—ଶିବାଜୀ କିଏ, ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କଣ ଜାଣ ?
୨ ୟ ପ୍ର—ଶିବାଜୀଙ୍କ ଚତୁରତା ବିଷୟରେ କି ଗଳ୍ପ ଅଛି ?

ମରହଟ୍ଟାଙ୍କ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା

ଓଡ଼ିଶା ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେତେ ହିନ୍ଦୁ କୀର୍ତ୍ତି ଅଛି, ଭାରତବର୍ଷର ଆଉ କୌଣସିଠାରେ ସେତେ ନାହିଁ । ଯେତେ ବିଦେଶୀ ରାଜା ଭାରତକୁ ଆସିଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ପଛରେ ଓଡ଼ିଶା ନେଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଗେ ବହୁତ କାରିଗରି ଓ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଥିଲା, ରାଜାମାନଙ୍କର ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ ଥିଲେ, ମାତ୍ର ମୁସଲମାନ ଓ ମୋଗଲମାନଙ୍କ ଉପଦ୍ରବରେ ସେ ସବୁ ବହୁତ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଶେଷକୁ ମରହଟ୍ଟା ଓଡ଼ିଶାର ମାଲିକ୍ ହୋଇ ସର୍ବନାଶ କରିଥିଲେ ।

ଶୁଣା ଅଛି, ମରହଟ୍ଟାଙ୍କ ଭୟରେ ସେ କାଳରେ ଲୋକେ ଟଙ୍କା ମାଟିରେ ପୋତି ରଖୁଥିଲେ। ଭଲ କରି ଘର ଖଣ୍ଡେ ସୁଦ୍ଧା କରୁ ନ ଥିଲେ।

୧ମ ପ୍ର—ମୁସଲମାନ, ମୋଗଲ ଓ ମରହଟ୍ଟା ରାଜତ୍ୱ ଅଧେ ଓଡ଼ିଶାର ଅବସ୍ଥା କିପରି ଥିଲା ?

ପିଣ୍ଡିକ ରାୟଗୁରୁ ଓ ମରହଟ୍ଟା

ଖୋରଧା ରାଜାଙ୍କ ପାଖରେ ଆନନ୍ଦ ରାୟଗୁରୁ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେବାନ ଥିଲେ। ପିଣ୍ଡିକ ତାଙ୍କର ପୁଅ। ସେ ପୁରୀଜିଲ୍ଲା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର-ନିବାସୀ। ମରହଟ୍ଟା ସରଦାରଙ୍କୁ ସେ ଲୁଟପାଟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଆରେଲ ଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡ ଗୋପୀନାଥ ମଢର ଭାଙ୍ଗି ଆଣି ପିଣ୍ଡିକଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ ଚଣ୍ଡେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ତୋଳି ଦେଇଥିଲେ। ଏହିପରି ମରହଟ୍ଟାଙ୍କ ଉପଦ୍ରବ ବିଷୟରେ ନାନା ଗଳ୍ପ ଶୁଣାଯାଏ।

ମରହଟ୍ଟା ରାଜତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଆ ବହି

ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାର ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ। ସେହି ସମୟରେ ଭୀମାଧୀବର କପଟପାଶା ବହି ରଚନା କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ। ଏହି ବହି ସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି।

୧ମ ପ୍ର—ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି କିଏ ରଚନା କରିଥିଲେ ?

୨ୟ ପ୍ର—ଭୀମାଧୀବର କହିଲେ ତୁମ୍ଭ ମନରେ କଣ ପଡ଼େ ?

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ରାଜା ଇଂରେଜ ଜାତି

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ଇଂରେଜମାନେ, ଏହା ତୁମ୍ଭେ ଭଲ କରି ଜାଣ, ମାତ୍ର ସେମାନେ କିପରି ରାଜା ହେଲେ ଜାଣ କି ? ବୋଧ ହୁଏ ତାହା ଜାଣିବାକୁ ତୁମ୍ଭର ମନ ହେଉଥିବ।

୩୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଦଳେ ବେପାରୀ ଭାରତବର୍ଷରେ ବେପାର କରିବା ପାଇଁ ଜାହାଜ ଚଢ଼ି ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଥିଲେ, ମାତ୍ର

ବାଟ ନ ପାଇବାରୁ ଫେରିଗଲେ । ପୁଣି ଥରେ ଆଇଲେ । ସେଥର ସେମାନେ ଏ ଦେଶରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ଅଉ ଦଳେ ବେପାରୀ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ତହୁଁ ଦୁଇଦଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳି ଲାଗିଲା । ଶେଷରେ ଇଂରେଜମାନେ ଜିଣି ସୁରଟ ନଗରରେ ଗୋଦାମ କରିଥିଲେ ।

ଥରେ ଦିଲ୍ଲୀସମ୍ରାଟଙ୍କ ଝିଅ ବେମାର ହେବାରୁ ଇଂରେଜ ଡାକ୍ତର ବାଉଟନ ସାହେବ ତାହାଙ୍କୁ ଭଲ କରିଥିଲେ । ସମ୍ରାଟ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ବକସିସ ମାଗିବାକୁ କହିବାରୁ ବାଉଟନ୍ ନିଜ ପାଇଁ କିଛି ନ ମାଗି ଇଂରେଜ ବଣିକମାନେ ବିନା ମାସୁଲରେ ଏ ଦେଶରେ ବେପାର କରିବାକୁ କହିଥିଲେ । ସମ୍ରାଟ୍ ସେଥିରେ ସ୍ୱୀକାର କଲାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ଏ ଦେଶରେ ବେପାର କରିବାର ବିଶେଷ ସୁବିଧା ପାଇଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ବାଉଟନ୍ କିଏ ଓ ସେ କଅଣ କରିଥିଲେ ?

୨ୟ ପ୍ର—ଇଂରେଜମାନେ ପ୍ରଥମେ କିପରି ଏ ଦେଶକୁ କାହିଁକି ଆସିଥିଲେ ?

ଶିରାଜଉଦ୍ଦଉଲ୍ଲାଙ୍କ ସମୟରେ ଅନ୍ଧକୂପହତ୍ୟା

୧୭୫୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶିରାଜ ବଙ୍ଗଳାର ନବାବ୍ ହୋଇଥିଲେ । ପିଲାଦିନରୁ ସେ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ ଥିଲେ । ସେ ଯାହା ଉପରେ ରାଗୁଥିଲେ ତାହାର ସର୍ବନାଶ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ଲୋକ ନବାବଙ୍କ ଡରେ କଲିକତାରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଶରଣ ପଶିଥିଲେ । ନବାବ୍ ସେହି ବନ୍ଦୀକୁ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ କହି ପଠାଇଲେ; ମାତ୍ର ଇଂରେଜମାନେ ଶରଣ ପଶିଥିବା ଲୋକକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ତହୁଁ ନବାବ ରାଗରେ କଲିକତା ଦୁର୍ଗରେ ଥିବା ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ପଳାଇଗଲେ । ମାତ୍ର ୧୪୬ ଜଣ ଧରା ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେହିମାନଙ୍କୁ ଶିରାଜ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘରେ ରଖି-

ଦେଇ ଘରରେ ଦୁଆର ଝରକା ବନ୍ଦ କରିଦେବାରୁ ନିଶ୍ୱାସ ନେଇ ନ ପାରି ସେଥିଭିତରୁ ୧୨୩ ଜଣ ଇଂରେଜ ସକାଳକୁ ମରିଗଲେ । ଏହାକୁ ଅନ୍ଧକୂପହତ୍ୟା କହନ୍ତି । ଏହିସମ୍ବାଦ ମାନ୍ଦ୍ରାଜକୁ ଯିବାରୁ କ୍ଲାଇବ୍ ସୈନ୍ୟ ନେଇ କଲିକତାକୁ ଅଇଲେ ଓ ଶିରାଜଙ୍କୁ କୟେଦ କଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ଶିରାଜ ଉଦ୍ଦଉଲ୍ଲା କିଏ ?

୨ୟ ପ୍ର—ଅନ୍ଧକୂପହତ୍ୟା କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

ଇଂରେଜ ବୀର କ୍ଲାଇବ୍

କ୍ଲାଇବ୍ ଜଣେ ସାହେବ । ସେ ପିଲାବେଳେ ଇଂରେଜ ବେପାରୀଙ୍କ ଗୁମାସ୍ତା ହୋଇ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପିତା ବଡ଼ ଗରିବ ଥିଲେ । କ୍ଲାଇବ୍ ପିଲାଦିନେ ବଡ଼ ଅମାନିଆ ଥିଲେ । କ୍ଲାଇବ୍‌ଙ୍କୁ ଏ ଦେଶରେ ବହୁତ ବେମାରି ଧରିଥିଲା । ସେ ଏପରି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଯେ, ସାମାନ୍ୟ କିରାଣୀରୁ ସେନାପତି ଓ ସେନାପତିରୁ ଲାଟ ସାହେବ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ୧୭୪୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆପେ ଆପଣାକୁ ଗୁଳି ମାରି ମରି ଯାଇଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—କ୍ଲାଇବ କିଏ, ସେ କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କେଉଁଠାରେ କିପରି ମଲେ ?

୨ୟ ପ୍ର—କ୍ଲାଇବ୍ ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶକୁ କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ଓ ପିଲାବେଳେ କି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ?

ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆ

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ । ତାଙ୍କ ପିତା ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ଓ ତାଙ୍କ ମାତା ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆ ଅଟନ୍ତି । ମହାରାଣୀ ୧୮୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କର ପୁଅ ନ ଥିବାରୁ ସେ ରାଜ୍ୟ ପାଇଥିଲେ । ମହାରାଣୀଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଆଲବର୍ଟ ଅଟନ୍ତି । ମହାରାଣୀ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ସମୟରେ ଏ

ଦେଶରେ ବିଶେଷ ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଅଛି । ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଲୋକେ ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ଥିଲେ । ରେଲ, ଜାହାଜ, ତାରବାର୍ତ୍ତା, କଳକାରଖାନା ଆଦି ଯାହା ଦେଖୁଅଛ, ସେ ସବୁ ମହାରାଣୀଙ୍କ ସମୟରେ ହୋଇଅଛି । ସେ ୧୯୦୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜାନୁଆରୀ ମାସ ତା ୨୨ ଶଖରେ ମରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ମହାରାଣୀ ସବୁ ଧର୍ମର ଲୋକଙ୍କୁ ସମାନ ମଣୁଥିଲେ । ଦେଶୀ ଲୋକଙ୍କୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚାକରି ଦେଉଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର—ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆ କେବେ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ତାହାଙ୍କ ପୁଅ ଓ ନାତିଙ୍କର ନାମ କଣ ?
୩ୟ ପ୍ର—ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ୍ଜଙ୍କ ପିତା କିଏ ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ମହାରାଣୀଙ୍କ ସମୟରେ ଏ ଦେଶରେ କି କି କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛି ?
୫ମ ପ୍ର—ମହାରାଣୀ କେବେ ମଲେ ?

ଇଂରେଜମାନେ କିପରି ଓଡ଼ିଶା ନେଲେ

ଇଂରେଜମାନେ ପ୍ରଥମେ ବେପାର କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ବେପାର କରୁ କରୁ ରାଜତ୍ୱ କଲେ । କ୍ରମେ ତାହାଙ୍କର ବଳ ବେଶୀ ହେବାରୁ ଭାରତର ସବୁଆଡ଼େ ଜିଣିଲେ । ଲୋକେ ଆଗରୁ ବହୁତ ଦୁଃଖରେ ଥିଲେ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ନେହ ପାଇବାରୁ ଆପେ ଆପେ ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜା ବୋଲି ମାନିଗଲେ । ୧୮୦୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜମାନେ ମରହଟ୍ଟାଙ୍କଠାରୁ ଓଡ଼ିଶା ଛଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲେ । ଇଂରେଜବୀର ହାରକୁଟ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରୀ, କଟକ, କୁଜଙ୍ଗ, କନିକା, ଆଦି ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଜୟ କରିଥିଲେ ।

ଖୋରଧା ରାଜା ଓ ପାଇକମାନଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହ

ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରିବାଠାରୁ ୧୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଦେଶରେ ନାନାପ୍ରକାର ଗୋଳମାଳ ଲାଗିଥିଲା । ଖୋରଧା ରାଜା

ଘୁମୁସର ପାଇକମାନଙ୍କୁ ନେଇ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ । ପାଇକମାନେ ଖଜଣାଖାନା ଲୁଟି କଲେ, ଦୁଇ ଜଣ ଇଂରେଜ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇଥିଲେ, ପୁରୀକୁ ଇଂରେଜଙ୍କଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଲେ । ସେହି ସମୟରେ କୁଜଙ୍ଗ ଓ କନିକା ରାଜା ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଇଂରେଜମାନେ ଏ ସବୁ ଗୋଳମାଳ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ । ଖୋରଧା ରାଜାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି କଟକ ଘେନି ଆସିଲେ, ଖୋରଧା ସେହି ସମୟରୁ ଖାସ୍ ହେଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କମିଶନର ପଦ ସୃଷ୍ଟି

୧୮୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ କଟକ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ବର୍ଷ କମିଶନର ସାହେବ ନୂଆ ହୋଇ କଟକରେ ରହିବାର ସ୍ଥିର ହେଲା ଓ ଏ ଦେଶକୁ ଇଂରେଜମାନେ ଜରିବ ମାପ କରି ଖଜଣା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଖଜଣା ଆଦାୟ ବିଷୟରେ ଆଇନ୍ ଜାରି ହୋଇଥିଲା ।

୧ମ ପ୍ର—ଇଂରେଜମାନେ କେବେ ଓଡ଼ିଶା ନେଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ଖୋରଧା କିପରି ଖାସ୍ ହେଲା ?
୩ୟ ପ୍ର—କମିଶନର ନୂଆ ହୋଇ କେବେ ରହିଲେ ଓ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସମୟରେ ନୂଆ ହୋଇ କେଉଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ?

ଓଡ଼ିଶାରେ ବଙ୍ଗାଳି ଜମିଦାର

ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ନେବା ସମୟରେ ଏ ଦେଶରେ ରେଳପଥ ନ ଥିଲା । ଜମିଦାରମାନେ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଖଜଣା ଦାଖଲ ନ କଲେ ତାଙ୍କ ଜମିଦାରୀ କଲିକତା'ରେ ନିଲାମ ହେଉଥିଲା, ତେଣୁ

ଏତେ ଦୂରରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକେ ଯାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ ବୋଲି ବଙ୍ଗାଳିମାନେ ଅଳ୍ପ ଟଙ୍କାରେ ଜମିଦାରୀ ନିଲାମ ଧରି ଏ ଦେଶରେ ଜମିଦାର ହେଉଥିଲେ । କିଛିକାଳ ପରେ କମିଶନର୍ ସାହେବ ଏହି ଅସୁବିଧା ବୁଝି ପାରି କଲିକତା ବଦଳରେ କଟକରେ ଜମିଦାରୀ ନିଲାମ ହେବାର ହୁକୁମ ଦେଇଥିଲେ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍ ପାଦ୍ରୀସାହେବ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା

୧୮୨୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାଦ୍ରି ସାହେବମାନେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଜାହାଜରେ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ଛାପାଖାନା ନ ଥିଲା । କଚେରିରେ ବଙ୍ଗଳା ଓ ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖାପଢ଼ି ହେଉଥିଲା, ଲୋକେ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଦୟା କରି ଛାପାଖାନା ଫିଟାଇଲେ ଓ ସେଥିରେ ଓଡ଼ିଆ ବହି ଛପାଇଥିଲେ । ତେଣୁ କଚେରୀ ଓ ସ୍କୁଲରୁ ବଙ୍ଗଳା ଉଠିଯାଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଚଳିଥିଲା ।

୧ମ ପ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ବଙ୍ଗାଳି ଜମିଦାର ହେଲେ କପରି ?
୨ୟ ପ୍ର—କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାଦ୍ରୀମାନେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆଇଲେ ?
୩ୟ ପ୍ର—ପାଦ୍ରିମାନେ ଏ ଦେଶର କି ଉପକାର କରିଥିଲେ ?

ଓଡିଶାର ୩୦ ସାଲ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ

୧୮୨୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଶା କଟକ, ପୁରୀ ଓ ବାଲେଶ୍ୱର ଏହି ତିନି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲା । ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ଜଣେ କଲେକ୍ଟର ସାହେବ ରହିଲେ । ୧୮୩୭ ରେ ଖଜଣା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା, ପୁଣି ୮ ବର୍ଷ ପରେ ଖଜଣା ବସିଲା; ମାତ୍ର ଏହି ଶେଷଥର କମିଶନର୍ ସାହେବ ଠିକ୍ କରି ଦେଲେ ଯେ ଥରେ ଖଜଣା ବସି ୩୦ ବର୍ଷ ନ ଗଲେ ଆଉ ଖଜଣା ବସିବ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ୩୦ ସାଲ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କହନ୍ତି । ଏବେ ସେହି ନିୟମ ଅଛି ।

ବାଙ୍କି ଖାସ୍

ବାଙ୍କିରାଜାଙ୍କୁ ଜଣେ ଜ୍ୟୋତିଷ କହିଥିଲେ, "ତୁମ୍ଭର ରାଜଗୁରୁ ବଂଶରେ ଜଣେ ଲୋକ ଜନ୍ମିବ । ସେ ତୁମ୍ଭ ରାଜ୍ୟ ଜୟ କରି ନେବ ।" ତେଣୁ ରାଜା ଉକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ବଂଶ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇଥିଲେ । ଇଂରେଜମାନେ ଏ ଖବର ପାଇବାରୁ ରାଜାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କଲେ । ଏ ରାଜ୍ୟ ଖାସ୍ କରି କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ମିଶାଇ ଦେଲେ । ୧୮୪୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବାଙ୍କି ଖାସ୍ ହୋଇଥିଲା ।

ଅନୁଗୁଳ ଖାସ୍

ବାଙ୍କି ଖାସ୍ ହେବାର ୭ ବର୍ଷ ପରେ ଅନୁଗୁଳ ଖାସ୍ ହେଲା । ତୁମ୍ଭେମାନେ ବାଙ୍କି ଓ ଅନୁଗୁଳ ମାନଚିତ୍ରରେ ଦେଖାଅ । ଅନୁଗୁଳ ରାଜା ଇଂରେଜଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବାହାରିବାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ସେଠା ରାଜାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କଲେ ଓ ଅନୁଗୁଳ ଖାସ୍ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନୁଗୁଳ, ପୁରୀ, କଟକ ପରି ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା । ସେଠାର ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଡେପୁଟି କମିଶନର୍ କହନ୍ତି ।

୧ମ ପ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ୩୦ ସାଲ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କେବେ ହୋଇଥିଲା ?
୨ୟ ପ୍ର—ବାଙ୍କି ଓ ଅନୁଗୁଳ କିପରି ଖାସ୍ ହେଲା ?
୩ୟ ପ୍ର—ଅନୁଗୁଳ ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ କଅଣ କହନ୍ତି ?

ଓଡ଼ିଶାର ନାଳ

ଦଳେ ଇଂରେଜ ବେପାରୀ ପ୍ରଥମେ ନାଳ ଖୋଳାଇଥିଲେ । ପରେ ସରକାର ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ୧୮୬୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉକ୍ତ ନାଳ କିଣି ନେଲେ । ସେ ନାଳ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛି, ସେଠାରେ ମେଘ ନ ବର୍ଷିଲେ

ମଧ୍ୟ ଫସଲ ହେଉଛି । କେନାଲ ଥିବାରୁ ଲୋକେ ଯିବା ଆସିବା ଓ ବେପାର ବଣିଜ କରିବାର ସୁବିଧା ପାଉଅଛନ୍ତି ।

୧ମ ପ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ କେନାଲ ପ୍ରଥମେ କିଏ ଖୋଳାଇ ଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ସରକାର କେବେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କେନାଲ କିଣି ନେଲେ ?
୩ୟ ପ୍ର—କେନାଲ ଯୋଗେ କି କି ଉପକାର ହେଉଅଛି ?

ରେଭେନ୍‌ସା ସାହେବ ଓ ନଅଙ୍କ

୧୮୬୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଘୋର ମହର୍ଗ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ରେଭେନ୍‌ସା ସାହେବ ଓଡ଼ିଶାରେ କମିଶନର୍ ଥିଲେ । ବର୍ଷା ନ ହେବାରୁ ଫସଲ ମରିଗଲା । ଲୋକେ ଭାତ ନ ପାଇ ମାଣ୍ଡିଆ, କୋଳଥଯାଉ ଖାଇଲେ । ଶେଷକୁ ତାହା ନ ମିଳିବାରୁ ବଣସାରୁ, କରବା, କଇଁମୂଳ ଓ ପତ୍ର ଯେ ଯାହା ପାଇଲା ସେ ତାହା ଖାଇଲା । ପଛକୁ ପତ୍ର ମୂଳ ବି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମା ପୁଅକୁ, ବାପ ମାକୁ, ଭାଇ ଭାଇକି ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ, ଏପରି କି ମଣିଷ ମାଉଁସ ମଣିଷ ଖାଇଥିଲେ । ରେଲ ନ ଥିବାରୁ ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ଗାଁ ଗାଁକୁ ଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସରକାର ଲୋକ ରଖାଇ ଭାତ ଗୃଭିଳ ବାଣ୍ଟିଥିଲେ । ଧନୀ ଲୋକ ଧାନ ଗୃହଳ ଦେଲେ; ମାତ୍ର ଲୋକେ ସେଥିରେ ଚଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କଣ କହିବ, ଟଙ୍କା ପଇସା ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଦେଇ ଲୋକେ ମରିଗଲେ । ଏହାକୁ 'ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ' କହନ୍ତି । ନଅଙ୍କ କହିଲେ ସେ କାଳ ଲୋକେ ଚମକି ପଡ଼ନ୍ତି, କେହି କେହି କାନ୍ଦ ପକାନ୍ତି ।

ରେଭେନ୍‌ସା ସାହେବଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶେଷ ଉନ୍ନତି ହୋଇଅଛି । ତାଙ୍କ ଯତ୍ନରେ କଟକ ନର୍ମାଲ ସ୍କୁଲ, ସର୍ଭେ ସ୍କୁଲ, କଲେଜ, ଡାକ୍ତର ସ୍କୁଲ ବସିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକେ ସେଥିରେ

ପଡ଼ି ଜଳାଢ କରୁଅଛନ୍ତି । ସେ ସାହେବ ପେନ୍‌ସନ୍ ନେଇ ବିଲାତରେ ଥିଲେ । ଏବେ ସେ ୧୯୧୨ ବର୍ଷ ହେବ ମରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କଠାରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ବହୁତ ଉପକାର ପାଇଥାଉଁ ।

୧ମ ପ୍ର—ନଅଙ୍କ କେତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପଡ଼ିଥିଲା ?
୨ୟ ପ୍ର—ନଅଙ୍କରେ ଲୋକେ କଅଣ ଖାଇ ବଞ୍ଚିଲେ ?
୩ୟ ପ୍ର—ରେଭେନ୍‌ସା ସାହେବ କିଏ ଓ ସେ କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ?

ଓଡ଼ିଶାର ରେଲ

ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯେଉଁ ରେଲ ଦେଖୁଅଛ ତାହା ୩୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ନ ଥିଲା । ଯେପରି ଦଳେ ଇଂରେଜ ବଣିକ୍ ନାଳ ଖୋଳିଥିଲେ, ସେହିପରି ଦଳେ ଇଂରେଜ ବେପାରୀ ରେଲ ବାଟ କରିଅଛନ୍ତି, ଏହି ରେଳକୁ 'ବେଙ୍ଗଲ ନାଗପୁର ରେଲ' କହନ୍ତି । ଏହା ଯୋଗେ ଯିବା ଆସିବା ଓ ବେପାର ବଣିଜ କରିବାର ବିଶେଷ ସୁବିଧା ହୋଇଅଛି ।

୧ମ ପ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ କେବେ ରେଲ ହେଲା ?
୨ୟ ପ୍ର—ଏହି ରେଲର ନାମ କଅଣ ?
୩ୟ ପ୍ର—ତାହା ହେବାରୁ କି ଉପକାର ହେଉଅଛି ?

ବଡଲାଟ କର୍ଜନ୍ ସାହେବ

୧୮୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲର୍ଡ଼ କର୍ଜନ ଭାରତବର୍ଷର ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ହୁକୁମରେ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁଠାରେ କିଣ୍ଡରଗାର୍ଟନ ଶିକ୍ଷା ଚଳୁଅଛି । ୧୯୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ସମ୍ବଲପୁର ସହିତ ୨ଗୋଟି ଗଡ଼ଜାତ ମାହାଲ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଆଣି ଓଡ଼ିଶା ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ବଙ୍ଗଳା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଡ଼ଲାଟ

ଲର୍ଡ଼ ମିଣ୍ଟୋ—

ଲର୍ଡ଼ କର୍ଜନଙ୍କ ପରେ ଲର୍ଡ଼ ମିଣ୍ଟୋ ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ୧୯୦୫ ରେ ଆସିଲେ । ସେ ଭାରତରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପିବାକୁ ଖୁବ୍ ଯତ୍ନ କରିଥିଲେ । ଦେଶର ଲୋକେ ଉପର ବଡ଼ ବଡ଼ ଚାକିରି ପାଇଁ ଉନ୍ନତି କରିବେ, ଏହା ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ୧୯୧୦ ରେ ବିଲାତକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ଲର୍ଡ଼ ହାର୍ଡ଼ିଞ୍ଜ—

ମିଣ୍ଟୋ ଯିବାରୁ ଲର୍ଡ଼ ହାର୍ଡ଼ିଞ୍ଜ ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ୧୯୧୦ ରେ ଭାରତକୁ ଆସିଲେ । ଭାରତ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ସ୍ନେହ ଓ ମମତା ଥିଲା । ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ହଜାର ହଜାର ଯାଇ ପର ଦେଶରେ ଗୋଲାମି କରି ପେଟ ପୋଷୁଛନ୍ତି । ସେ ଦେଶର ଲୋକେ ଆମ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ସେଠି ଖୁବ୍ ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି । ହାର୍ଡ଼ିଞ୍ଜ ଏହି ଅତ୍ୟାଚାର ନିବାରଣ କରିବାପାଇଁ ବହୁତ ଯତ୍ନ କରିଥିଲେ । କେତେକ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକ ମିଶି ତାଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇବା ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ବୋମା ପକାଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ କୃପାରୁ ତହିଁରେ ତାଙ୍କର କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବଡ଼ଲାଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏ ଜଣେ ବଡ଼ ବୀର ପୁରୁଷ । ଯୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ହାତ କଟି ଯାଇଥିଲା, ତେଣୁ ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ 'ହାତକଟା ଲାଟ' ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ହାର୍ଡ଼ିଞ୍ଜଙ୍କ ପରେ ଲର୍ଡ଼ ଚେମସ୍‌ଫୋର୍ଡ଼, ତାଙ୍କ ପରେ ଲର୍ଡ଼ ରିଡ଼ିଂ, ତାଙ୍କ ପରେ ଲର୍ଡ଼ ଏର୍‌ଉଇନ୍ ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ ଏବେ ଲର୍ଡ ଉଇଲିଂଡନ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ନୂଆ ଆସିଅଛନ୍ତି ।

୧ମ ପ୍ର—ଲର୍ଡ କର୍ଜନ କିଏ ? ତାଙ୍କ ସମୟରେ କି କି ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ?
୨ୟ ପ୍ର—ଲର୍ଡ ହାର୍ଡିଞ୍ଜ ଭାରତର କି କି ଉପକାର କରିଅଛନ୍ତି ?
୩ୟ ପ୍ର—'ହାତକଟା ଲାଟ' କିଏ ଓ ତାଙ୍କର ଏପରି ନାମ କାହିଁକି ହୋଇଅଛି ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବଡ଼ଲାଟ କିଏ ?

ସମ୍ରାଟ୍ ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ

ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ଅଟନ୍ତି । ମହାରାଣୀ ମଲା ପରେ ସେ ୧୯୦୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସମ୍ରାଟ୍ ହୋଇଥିଲେ । ମହାରାଣୀ ଯେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ଭାରତ ବର୍ଷକୁ ବୁଲିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ଗାଦିରେ ବସିଲା ବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସଭା ହୋଇଥିଲା । ମାତାଙ୍କ ପରି ସେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପାଳିଥିଲେ । ସେ ୧୯୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଇମାସ ୬ ତାରିଖରେ ମରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।

୧ମ ପ୍ର—ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ କିଏ ? ସେ କେତେବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ ?

ସମ୍ରାଟ୍ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ

ଏବେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ଜାଣ ଯେ, ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସମ୍ରାଟ୍ ଅଟନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର ମାତାଙ୍କ ନାମ ମହାରାଣୀ ଆଲେକଜାଣ୍ଡ୍ରା । ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ସମ୍ରାଟ୍ ଥିଲାବେଳେ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମେରୀ ଭାରତକୁ ବୁଲିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ମରିଯିବାରୁ ସେ ୧୯୧୧ ମସିହାରେ ସମ୍ରାଟ୍ ହୋଇ ଭାରତବର୍ଷକୁ ପୁଣି ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତାହାଙ୍କ

ସହିତ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ମେରି ଓ ଆଉ ଅନେକ ଲୋକ ବିଲାତରୁ ଆସିଥିଲେ । ସେହି ୧୯୧୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୧୨ ତାରିଖ ଦିନ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସଭା ହୋଇଥିଲା । ସେଠାକୁ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ରାଜା ମହାରାଜାମାନେ ଯାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରୁ ମହାରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ମହାରାଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ ଯାଇଥିଲେ । ସମ୍ରାଟ୍ ସେଦିନ ଗାଦୀରେ ବସି ଦିଲ୍ଲୀକୁ କଲିକତା ବଦଳରେ ଭାରତବର୍ଷର ରାଜଧାନୀ କଲେ । ଲର୍ଡ କର୍ଜନ ବଙ୍ଗଳାକୁ ଦୁଇଭାଗ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ସେ ପୁଣି ଏକ କଲେ । ଓଡ଼ିଶା, ଛୋଟନାଗପୁର ଓ ବିହାରକୁ ବଙ୍ଗରୁ ବାହାର କରି ଦେଇ ନୂତନ ପ୍ରଦେଶ 'ବିହାର ଓଡ଼ିଶା' କରିଦେଲେ । ସେତେବେଳେ ଘରଆଡ଼େ ମହୋତ୍ସବ ହୋଇଥିଲା ଓ ସ୍କୁଲ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଦକ ବଣ୍ଟା ହୋଇଥିଲା । ଏହା ୨୧ ବର୍ଷ ତଳର କଥା ।

---

୧ ପ୍ର—ଏବେ ତୁମ୍ଭେମାନେ କହ, ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାରରେ ସମ୍ରାଟ୍ କଣ କଲେ ?

ଇଉରୋପ ମହାଯୁଦ୍ଧ

୧୯୧୪ ସାଲଠାରୁ ୧୯୧୮ ସାଲ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଉରୋପରେ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିଲା । ଜର୍ମାନୀ ଦେଶର ରାଜା ଅନ୍ୟାୟରେ ବେଲ୍‌ଜିୟମ ରାଜାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ନେବାକୁ ବସିବାରୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସମ୍ରାଟ୍ ବେଲଜିୟମ ରାଜାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଜର୍ମାନୀ-ସମ୍ରାଟ ଓ ଇଂରେଜ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘୋରଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଭାରତବର୍ଷର ସୈନ୍ୟ ଯାଇ ସେଠାରେ ଲଢ଼ାଇ କରି ଜୟୀ ହୋଇଥିଲେ । ଉଭୟଙ୍କ ବିବାଦ ଯୋଗେ ସମୁଦ୍ରରେ ଜାହାଜ ଯିବା ଆସିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ତେଣୁ କି ଦେଶୀ କି ବିଦେଶୀ ସବୁ ଜିନିଷ ଭାରି ମହଙ୍ଗା ହୋଇଗଲା । ଲୋକେ ଭାରି କଷ୍ଟ ପାଇଲେ । ଯାହା ହେଉ

ଚାରି ବର୍ଷକାଳ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଶେଷରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସମ୍ରାଟ ଜର୍ମାନ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଜୟୀ ହେଲେ ଓ ଦେଶରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ।

୧ମ ପ୍ର—କେବେ ଇଉରୋପରେ ମହାଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ?
୨ୟ ପ୍ର—ଯୁଦ୍ଧ ହେବାର କାରଣ କଣ ?
୩ୟ ପ୍ର—ଯୁଦ୍ଧର ଫଳାଫଳ କଣ ହେଲା ?

ଓଡିଆ କବି ରାଧାନାଥ ରାୟ

ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଧାନାଥ ରାୟ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଓଡ଼ିଆ କବି ଅଟନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ସୋରୋ ଥାନା କେଦାରପୁର ଗ୍ରାମରେ । ସେ ବହୁତ ପଢ଼ିଥିଲେ, ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍କୁଲ ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍‌ଟର ହୋଇଥିଲେ ଓ ବଡ଼ ଦୟାଳୁ ଲୋକ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ସବୁ ବହି ଛପା ହୋଇଅଛି । ତାକୁ "ରାଧାନାଥ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ" କହନ୍ତି । ରାଧାନାଥ ବାବୁଙ୍କୁ ସରକାର ରାୟ ବାହାଦୁର ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି କଟକ ପୁରୁଣା ଅଦାଲତ ପାଖରେ ଅଛି । ସେ ୧୯୦୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ ରାଧାନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଅଟନ୍ତି ।

ଓଡିଆ କବି ମଧୁସୂଦନ ରାଓ

ମଧୁ ବାବୁଙ୍କ ଘର ପୁରୀ କୁଣ୍ଡେଇବେଣ୍ଟ ସାହିରେ । ସେ ରାଧାନାଥ ବାବୁଙ୍କର ଜଣେ ସାଙ୍ଗ । ବହୁତ ପଢ଼ିଥିଲେ, କଟକ ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର ହେଡ ମାଷ୍ଟର ହୋଇଥିଲେ, ଶେଷକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ଟର ହେଲେ । ମଧୁ ବାବୁ ଦୟାଳୁ ଓ ଧାର୍ମିକ ଲୋକ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ବହୁତ ବହି ଅଛି । 'ବର୍ଣ୍ଣବୋଧ' ମଧୁ ବାବୁଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଭଲ ବହି, ବଡ଼ ହେଲେ ତାହାଙ୍କର ସବୁ ବହି ପଢ଼ିବ । ମଧୁ ବାବୁଙ୍କ ମରିବା ବିଷୟରେ ଶୁଣାଯାଇଥିଲା ଯେ, ମରିବାକୁ ୧୫ ଦିନ ଥାଇ ସେ

ଯେଉଁ ଦିନ ଯେତେବେଳେ ମରିବେ, ତାହା ତାଙ୍କ ପୁଅ ଝିଅଙ୍କୁ କହି ଦେଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ସେ ମରିଥିଲେ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ଲୋକେ ମଧୁ ବାବୁଙ୍କୁ ଋଷି ବୋଲି କହନ୍ତି । ମଧୁ ବାବୁ ୧୯୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୨୮ ତାରିଖରେ ମରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଜୟନ୍ତ ବାବୁ ଡାକ୍ତର ଅଟନ୍ତି । ମଧୁ ବାବୁଙ୍କୁ ସରକାର "ରାୟବାହାଦୁର" ପଦ ଦେଇଥିଲେ ।

୧ମ ପ୍ର – ରାଧାନାଥଙ୍କ ଘର କେଉଁଠାରେ ? ସେ କଅଣ କରିଥିଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ରାଧାନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି କେଉଁଠାରେ ଅଛି ?
୩ୟ ପ୍ର—ମଧୁ ବାବୁଙ୍କ ଘର କେଉଁଠାରେ ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ସରକାରରୁ ସେ କି ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ ?
୫ମ ପ୍ର—ମଧୁ ବାବୁଙ୍କ ମରିବା ବିଷୟରେ କଣ ଶୁଣାଯାଇଥିଲା ?
ମରିବାର କେତେ ବର୍ଷ ହେବ ?

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ମହାରାଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ

ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ପ୍ରଧାନ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଦେବ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ବହୁତ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଯେପରି ବିଦ୍ୟା, ସେହିପରି ବୁଦ୍ଧି ଥିଲା । ସେ ଉତ୍ତମରୂପେ ରାଜ୍ୟ ବୁଝୁଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏକା ଦୋଷୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଦେବାର ଅଧିକାର ପାଇଥିଲେ । ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଦିଲ୍ଲୀ ଗାଦିରେ ବସିବାବେଳେ ସେ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସମ୍ରାଟ କଲିକତାଠାରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଛଉନାଚ ଦେଖି ବିଶେଷ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଶିକାରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଜଣେ ବଙ୍ଗାଳି ଯୁବକ ଯାଇଥିଲା । ଦୁର୍ଦ୍ଦୈବଯୋଗ ବାଘକୁ ଗୁଳି ମାରିବାବେଳେ ରାଜାଙ୍କ ଗୁଳି ବାଘ ଦେହରେ ଓ ବଙ୍ଗାଳି-ଯୁବକର ଗୁଳି ରାଜାଙ୍କ ଦେହରେ ବାଜିଲା । ରାଜାଙ୍କୁ କଲିକତାରେ

ବଡ଼ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରମାନେ ବହୁତ ଚିକିତ୍ସା କଲେ, ମାତ୍ର ସେ ଅଉ ନ ବଞ୍ଚି ମରିଗଲେ । ସେ ମରିଯିବାର ୧୪।୧୫ ବର୍ଷ ହେବ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହି ରାଜ୍ୟ ୨।୭ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାର ବାହାଦୁର ବୁଝିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବ ମହାରାଜା ହେଲେ । ଗତ ତା ୨୦।୪।୧୯୨୮ରେ ସେ ଅକାଳରେ ମରିଯିବାରୁ ତାଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବ ଗାଦୀରେ ବସିଅଛନ୍ତି ।

ମହାରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ ବାହାଦୁର

ରାଜା ଶ୍ୟାମନନ୍ଦଙ୍କ ପୁତ୍ର ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ ଅଟନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର ବହୁତ ଜମିଦାରୀ ଅଛି । ସେ ବଡ଼ ଦାନୀ ଓ ଦୟାଳୁ ଥିଲେ । ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଦିଲ୍ଲୀଗାଦିରେ ବସିଲାବେଳେ ସେଠାକୁ ସେ ଯାଇଥିଲେ । ସରକାର ତାହାଙ୍କୁ ପହିଲେ ରାଜା, ପଛକୁ ମହାରାଜା ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ୧୯୧୧ ସାଲରେ ମରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର ବାଲେଶ୍ୱର ସହର ବାରବାଟୀରେ ।

୧ମ ପ୍ର—ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବ କିଏ ଓ ସେ କିପରି ମଲେ ?
୨ୟ ପ୍ର—ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯାହା ଜାଣ କହ ?
୩ୟ ପ୍ର—ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେଙ୍କ ଘର କେଉଁଠାରେ ?
୪ର୍ଥ ପ୍ର—ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ କଅଣ କରିଥିଲେ ?

ମନ୍ତବ୍ୟ—ଶିକ୍ଷକ ସାବିତ୍ରୀ, ସତ୍ୟବାନ୍, ସୀତା, ରାମ, ପଦ୍ମିନୀ, ରାମସିଂହ, ନୂରଜାହାନ, ଜାହାଙ୍ଗିର, ଦ୍ରୌପଦୀ, ପାଣ୍ଡବ, ଏମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସରଳ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଗଳ୍ପ ପିଲାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଶୁଣାଇବେ ।

Printed by M. Kar, the U S. Press, Cuttack

ବିଜ୍ଞାପନ

ସାହିତ୍ୟଶିକ୍ଷା ଟୀକା	ଟ ୦ ।৵
ସାହିତ୍ୟକୁସୁମ ଟୀକା	ଟ ୦ ।৶
ଉଃ ପ୍ରାଃ କଥାବଳି ଟୀକା	ଟ ୦ ୳
ଉଃ ପ୍ରାଃ ଭୂଗୋଳ ନୋଟ ୧ମ	ଟ ୦ ।/
,, ,, ୨ୟ	ଟ ୦ ।৵
ନିଃ ପ୍ରାଃ ସୁକୁମାରଶିକ୍ଷା ଟୀକା	ଟ ୦ ।
,, ବାଲବୋଧ ଟୀକା	ଟ ୦ ।/
,, ନୂଆ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା	ଟ ୦ [illegible]
,, ପ୍ରକୃତି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣପାଠ	ଟ ୦ [illegible]
,, ପଦାର୍ଥ ପାଠ	[illegible]
ନିମ୍ନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା	ଟ ୦ /
,, ଭୂଗୋଳ	ଟ ୦ ৵
,, ପ୍ରକୃତିପାଠ ଶିକ୍ଷା	ଟ ୦ /[illegible]
ଲିଖନ ପଠନ ପରିଚୟ ୧ମ	ଟ ୦ ৵
ନିମ୍ନ ପ୍ରାଇମେରି ଇତିହାସ	ଟ ୦ ৵
ଉଚ୍ଚ ପ୍ରକୃତିପାଠ ଶିକ୍ଷା	ଟ ୦ ৶

ବାଲୁବଜାର
ପୋ. ଚାନ୍ଦନୀଚୌକ
କଟକ । } ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—

କଟକ ଟ୍ରେଡିଂ କମ୍ପାନୀ

Printed by M. Kar, the U. S. Press, Cuttack